

Joanna Garlińska-Bielawska

**KRYZYS UNII CZY KRYZYS W UNII? KIERUNKI DYSKUSJI
NAD PRZYSZŁOŚCIĄ INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ,
RED. HELENA TENDERA-WŁASZCZUK
[DIFIN, WARSZAWA 2014, 338 S.]**

Problematyka szeroko pojętych szans i zagrożeń funkcjonowania Unii Europejskiej jest tematem licznych publikacji z zakresu teorii i praktyki międzynarodowej integracji gospodarczej. Na tym tle wyróżnia się opracowanie *Kryzys Unii czy kryzys w Unii?* przygotowane przez zespół kierowany przez prof. dr hab. Helenę Tenderę-Właszczuk, Kierownika Katedry Europejskiej Integracji Gospodarczej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Aktualność problematyki podkreślają ostatnie bezprecedensowe wydarzenia, za jakie bez wątpienia należy uznać ewentualne wystąpienie Wielkiej Brytanii z ugrupowania. W strukturze pracy wyodrębniono pięć części problemowych, na które złożyło się dwanaście rozdziałów.

Pierwszą część publikacji, zatytułowaną „Dyskurs wokół koncepcji modelu integracji”, tworzą dwa rozdziały, pozwalające czytelnikowi spojrzeć na problematykę integracji europejskiej z perspektywy politologicznej. W rozdziale pierwszym Helena Tendra-Właszczuk przedstawia „Dyskusję nad modelem integracji europejskiej”, nawiązując do ścierających się od sześćdziesięciu lat dwóch całościowych koncepcji integracji europejskiej: niemieckiej (federalistycznej), oznaczającej integrację dążącą do stworzenia „europejskiego państwa federalnego” o charakterze ponadnarodowym, przejmującego znaczną część uprawnień państw członkowskich, oraz francuskiej (konfederacyjnej), oznaczającej integrację na podstawie związku suwerennych państw zachowujących swoje podstawowe

kompetencje. Autorka wskazuje, że w praktycznym funkcjonowaniu europejskich struktur integracyjnych znajdowały odbicie obydwie te koncepcje, jednak zwraca uwagę na przewagę elementów konstrukcji federacyjnej nad konfederacyjną. Jednocześnie podkreśla, że obecnie istnieje długa lista przeciwników tego modelu wśród państw członkowskich, które nie są gotowe na pogłębienie integracji politycznej, co z kolei prowadzi do „kryzysu zaufania do Unii Europejskiej w Unii Europejskiej”.

W podobnym tonie utrzymany jest rozdział drugi opracowania, zatytułowany „Kondycja europejskiego projektu a procesy polityczne zachodzące w środowisku zewnętrznym Unii Europejskiej”, w którym Rafał Prostack skupia się na zmiennym wystąpieniu premiera Wielkiej Brytanii Davida Camerona z 23 stycznia 2014 r. Rozważania autora to refleksja nad sytuacją polityczną w państwie, którego elity polityczne oraz większość społeczeństwa jednoznacznie opowiadają się przeciwko opcji federalistycznej, co zostało potwierdzone w referendum z 23 czerwca 2016 r., którego wynik zapowiada opuszczenie Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię.

Drugą część publikacji, „Dyskurs wokół kondycji i przyszłości gospodarki unijnej”, otwiera rozdział trzeci, autorstwa Marcina Kawalca, zatytułowany „Założenia teoretyczne a funkcjonowanie unii walutowej”. W rozdziale tym, jak i w pozostałych zawartych w tej części pracy, dominuje refleksja ekonomiczna nad stanem procesu integracji europejskiej w obliczu ostatniego kryzysu rynków finansowych oraz debata nad perspektywami rysującymi się przed Unią Europejską jako obszarem gospodarczym. Rozdział trzeci składa się z dwóch części, z których pierwsza ma charakter teoretyczny – przedstawiono w niej unię walutową jako etap międzynarodowej integracji gospodarczej i politycznej oraz proces tworzenia europejskiej Unii Gospodarczej i Walutowej (UGiW) – natomiast druga została poświęcona kontrowersjom wokół funkcjonowania tejże UGiW w obliczu wystąpienia kryzysu. Wnikliwą analizę autora zamyka stwierdzenie nawiązujące do myśli przewodniej pracy, że „kryzys, z jakim mamy do czynienia, jest zarówno kryzysem Unii, a więc jej struktury, jak i kryzysem w Unii, związanym z problemami natury politycznej”.

Rozdział czwarty, zatytułowany „Działania stabilizacyjne i antykryzysowe w Unii Europejskiej”, to przeprowadzona przez Helenę Tenderę-Właszczuk (z podsumowaniem Marcina Kawalca) analiza reform zarządzania gospodarczego przyjętych przez państwa Unii Europejskiej w odpowiedzi na kryzys rynków finansowych, a których nadrzędnym celem było wypracowanie mechanizmu skutecznej koordynacji polityk gospodarczych państw członkowskich na rzecz wykrywania potencjalnych zagrożeń dla funkcjonowania i stabilności unii walutowej.

W rozdziale piątym, poświęconym „Perspektywom wyjścia Grecji ze strefy euro”, Magdalena Zając-Fraś poddaje analizie przyczyny kryzysu gospodarczego w Grecji oraz metody jego łagodzenia z wykorzystaniem międzynarodowej pomocy finansowej. Autorka przytacza też trzy możliwe scenariusze rozwoju sytu-

acji w strefie euro, mogące być konsekwencją wydarzeń w Grecji, a mianowicie: bankructwo tego kraju i upadek samej strefy euro; dobrowolne opuszczenie strefy przez Grecję (a także przez Hiszpanię, Portugalię i Włochy) oraz scenariusz „odwrotny”, tzn. wyjście ze strefy euro krajów najsilniejszych (Niemiec, Holandii, Francji, Luksemburga, Finlandii czy Austrii).

Podobną konstrukcję ma rozdział szósty, „Perspektywy zrównoważonej polityki energetycznej UE”, przygotowany przez Magdalenę Zajączkowską. Autorka najpierw skupia się na celach Unii Europejskiej, dążącej do stworzenia „zrównoważonej” formuły polityki energetycznej, łączącej równowagę pomiędzy efektywnością ekonomiczną i konkurencyjnością z troską o stan środowiska naturalnego, a następnie przechodzi do przedstawienia scenariuszy rozwoju polityki energetycznej Unii Europejskiej, charakteryzując scenariusz referencyjny/zachowawczy, efektywnościowy oraz studium pilotażowe 2008.

Rozdział siódmy, „Gospodarka oparta na wiedzy w Unii Europejskiej – stan i perspektywy rozwoju”, to prezentacja badań autorki – Aleksandry Pleśniarskiej – nad realizacją jednego z kluczowych postulatów rozwojowych Unii Europejskiej początku XXI w., czyli budowy gospodarki opartej na wiedzy (GOW), w obliczu skutków ostatniego kryzysu. Po przeprowadzonej analizie z uwzględnieniem danych z szeregu raportów instytucji międzynarodowych, autorka stwierdza, że Unia Europejska nie jest zaliczana do światowych liderów tworzenia GOW, a sam kryzys w Unii zachodzi na wielu płaszczyznach, w tym także w analizowanym obszarze, z czego jednak nie wyciąga wniosku o istniejącym kryzysie Unii Europejskiej.

W rozdziale ósmym, „Nowe źródła finansowania budżetu UE”, Wojciech Bąba przeprowadza analizę zasad gromadzenia dochodów budżetowych Unii Europejskiej, wraz z przeglądem postulatów zmiany dotychczasowych reguł funkcjonowania unijnego budżetu. Autor konkluduje swoje rozważania wnioskiem, iż podjęta w okresie 2011–2013 próba reformy systemu finansowania Unii Europejskiej zakończyła się niepowodzeniem, pomimo dwóch lat intensywnych prac legislacyjnych, a to można uznać za dowód na kryzys Unii Europejskiej jako ugrupowania integracyjnego.

Trzecią część publikacji, zgodnie z tytułem „Dyskurs wokół wybranych kwestii społecznych”, tworzą dwa rozdziały, których lektura pozwala czytelnikowi na refleksję nad wybranymi problemami społecznymi ugrupowania. Katarzyna Cymbranowicz, autorka rozdziału dziewiątego, „Wpływ kryzysu gospodarczego na politykę rynku pracy i zatrudnienia w państwach członkowskich UE”, podjęła się przedstawienia i oceny głównych działań Unii Europejskiej w odpowiedzi na ostatni kryzys, które wpływały na rynek pracy i zatrudnienia w państwach członkowskich. Natomiast Hanna Kelm – autorka rozdziału dziesiątego, „Kryzys demograficzny w Unii Europejskiej” – przedstawia obecną i przewidywaną sytuację demograficzną w krajach członkowskich UE-28. W rozdziale tym implozja demograficzna społeczeństw państw członkowskich jest jednoznacznie przedstawiana jako bardzo niepokojące zjawisko, zapowiadające źródło poważnego kryzysu dla

projektu europejskiego, dlatego też szczególną uwagę w tej części pracy poświęcono możliwym kierunkom łagodzenia tego problemu.

W części czwartej, zatytułowanej „Dyskurs wokół kolejnych rozszerzeń”, znalazł się rozdział jedenasty, „Bariery integracji-doświadczenia Ukrainy i Turcji”, w którym Katarzyna Soja identyfikuje przeszkody dla postępu procesu integracji europejskiej, zarówno w wymiarze przedmiotowym (państwa członkowskie), jak i podmiotowym (państwa aspirujące do członkostwa). W tym drugim wymiarze porównawczo przedstawia starania do uczestnictwa w projekcie europejskim Turcji i Ukrainy.

Piątą część opracowania, zatytułowana „Eurosceptycyzm a przyszłość Unii”, zawiera rozdział dwunasty, „Analiza zjawiska eurosceptycyzmu we współczesnej Europie”, autorstwa Michała Szymańskiego, który ponownie przenosi czytelnika w dziedzinę politologii, logicznie spinając rozważania z pierwszej i ostatniej części pracy.

Recenzowana monografia stanowi istotny wkład w dyskusję nad przebiegiem i przyszłością procesów integracyjnych w Europie. Należy podkreślić, że praca jest aktualna w swej treści i uwzględnia problemy integracji europejskiej, które ujawniły się pod wpływem ostatniej recesji gospodarczej, na którą nałożył się kryzys finansowy i fiskalny. Zarówno przedstawione w pracy wyniki analiz, jak i sformułowane wnioski mogą być przydatne w rozważaniach naukowców, dla studentów oraz polityków, jeśli zechcą i będą umieli z nich skorzystać.